Nicolae Arnaut*

IMPACTUL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ASUPRA PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CZU: 327(478):061.1 UE:355.4(470:477) DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12755882

Abstract

The primary objectives of the Republic of Moldova is the integration into the European Union (EU), this being a fundamental desideratum of the internal and foreign policy of the Republic of Moldova, having a strong potential to facilitate social cohesion and ensure the social economic development of the Republic of Moldova. The war in Ukraine has caused many vulnerabilities in Moldova, making it more fragile and threatened. In the same context, Russia's war against Ukraine has created a strong geopolitical motivation for Moldova and Ukraine to join the EU.

The strong EU message to give Moldova the European integration perspective was supported by 529 overwhelming votes out of 558 deputies, granting candidate status to Moldova creating "a historic moment that allows us to define the contours of the European Union", according to the president of the European Council, Charles Michel.

The European Union is a stabilizing factor, important for the social economic development and national security system, that is why the Republic of Moldova is working to advance the European integration process. The accession to the European Union will strengthen the country's security, Moldova becoming a beneficiary and a source of stability and security. In this respect, a special place in the context of security is also the participation of the Republic of Moldova in global, regional and subregional efforts to promote international stability and security through cooperation within the UN, OSCE, as well as NATO.

Moldova seeks closer European integration with the ultimate goal of becoming a member of the European Union (EU). The EU accession process is complex and multi-stage, involving various requirements and opportunities.

Keywords: *European Integration, Russia, EU, War, Reforms*

Introducere

Summitul Parteneriatului Estic, 15 decembrie 2021, părea că consemnează un eşec pentru Parteneriatul Estic şi oferea o speranţă de control în regiune, a Federaţiei Ruse. În fapt singurele aspecte importante recunoscute la summit, pentru Georgia, Republica Moldova şi Ucraina fiind acelea de a consolida cooperarea cu UE, precum şi sa luat act de aspirațiile europene a parteneriilor (Consiliul European, 2021). Subiectul viitorului European al Republicii Moldova părea să fi pierdut din actualitate în condiţiile cînd la 24 februarie 2022 Rusia a atacat Ucraina fiind declanşat un conflict deschis de agresiune directă a statului Ucrainean. e 24 februarie, Rusia declanşa

* PhD student, National School of Political and Administrative Studies (SNSPA), Bucharest, Romania, nicolae.arnaut@coleurope.eu

invazia armată asupra Ucrainei, masînd mii de soldaţi şi echipamente militare în apropiere de graniţele Ucrainei, şi ceea ce se credea initial a fi o agresiune pentru capturarea definitivă a regiunilor Doneţk şi Lugansk din estul ţării s-a transformat într-un război total care a cuprins întreaga ţară. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a schimbat ordinea de securitate europeană şi mondială în acelaşi timp a influenţat foarte mult şi percepţiile la nivelul Uniunii Europene în special la nivel de comunicare a liderilor de guverne, de state.

Înalţii oficiali ai Comisiei Europene, ai Consiliului European, au transmis mesaje de sprijin pentru Ucraina, şi nu doar mesaje de sprijin, dar şi suport concret - financiar, militar, politic - în lupta faţă de agresiunea Rusiei.Măsurile venite din partea Uniunii Europene în comun cu Statele Unite pentru a sancţiona agresiunea din partea Rusiei au influienţat procesul de integrare europeană într-un mod pozitiv. Ucraina avea nevoie de mesaje puternice politice şi geopolitice de susţinere iar conducerea Ucrainei a acţionat rapid şi a facut tot posibilul pentru a accelera procesul de aderare la Uniunea Europeană şi de a obţine o recunoaştere a acestei perspective europene.

La 28 februarie, preşedintele ucrainean Volodimir Zelenski a semnat cererea de aderare a Ucrainei la Uniunea Europeană pe fondul invaziei militare a Rusiei asupra ţării sale, aspect care a încurajat Georgia şi Republica Moldova să facă acelaşi lucru. [1] Astfel, la data 3 martie, cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană a fost semnată de preşedintele Maia Sandu, premierul Natalia Gavriliţa şi preşedintele Parlamentului Igor Grosu.

Acest lucru se întimpla după ce iniţial Comisia Europeană a înmânat la 11 aprilie, la Luxemburg, Republicii Moldova chestionarul cu privire la cererea de aderare la UE pe care autorităţile de la Chişinău au trebuit să-l completeze în vederea declanşării oficiale şi formale a procesului de aderare la Uniune. Chestionarul Comisiei Europene expediat Republicii Moldova includea 369 de întrebări ce cuprindeau domeniile criteriilor politice şi economice structurate în 33 de capitole din acquis-ul Uniunii Europene ce evaluează disponibilitatea unei ţări care a depus cererea de aderare de a dobândi statutul de ţară candidată şi de a începe negocierile de aderare cu UE (Lupiţu).

Razboiul din Ucraina deschidea o noua pagina a relatiilor dintre UE – Ucraina, Moldova, Georgia prin depunerea cererilor de aderare la UE , 28 februarie Ucraina , 3 martie – Georgia şi Moldova. Comisia Europeană a evaluat aptitudinea ţărilor candidate pe baza „respectului şi angajamentului" ţinând cont de prevederile *articolul 2 din TUE*, care include, printre altele, statul de drept, democraţia, nediscriminarea, opinînd că Ucrainei şi Moldovei ar trebui să li se acorde statutul de candidat de către Consiliul European - dar nu şi Georgiei (Florea).

În cadrul Consiliului European din 23 iunie 2022, liderii UE au acordat Republicii Moldova statutul de ţară candidată la UE deschizînd noi perspective de dezvoltare de care Moldova poate beneficia, precum:

a. Perspectivă exactă de aderare la Uniunea Europeană,
b. Justiţie corectă, instituţii publice reziliente,
c. Acces la o piaţă internaţională extinsă pentru producătorii moldoveni, Dezvoltare durabilă, independenţă economică şi energetică, atractivitate pentru investitori străini, asistenţă şi sprijin pentru realizarea reformelor în domeniile-cheie,
d. Acces direct la programe europene (Ziarul de gardă).

Ţinînd cont de agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei UE a acţionat în regim de urgenţă oferind 243 de milioane EUR sub formă de asistenţă umanitară pentru a ajuta civilii afectaţi de războiul din Ucraina. din această sumă 13 milioane EUR pentru Republica Moldova (Consiliul european).

De asemenea ce ţine de asistenţă macrofinanciară în contextul agresiunii militare a Rusiei împotriva Ucrainei şi efectele negative ale acesteia inclusiv asupra stabilităţii economice şi financiare a Republicii Moldova, Consiliul a decis, la 4 aprilie 2022, să desfăşoare o operaţiune de asistenţă macrofinanciară în valoare de 150 de milioane EUR. Asistenţa sub formă de împrumuturi şi granturi în beneficiul Republicii Moldova fiind preconizată a fi efectuată în trei tranşe care urmează să fie deblocate în perioada 2022-2024 (Consiliul european).

Un alt aspect benefic care a urmat după obţinerea statului de ţară candidată la UE a fost adoptarea unui regulament de liberalizare temporară a comerţului în privinţa a şapte produse agricole din Republica Moldova care nu sunt deja complet liberalizate: *roşiile, usturoiul, strugurii de masă, merele, cireşele, prunele şi sucul de struguri* (Ziarul de gardă) Aceasta însemnând că Republica Moldova poate cel puţin să îşi dubleze exporturile de astfel de produse – pentru o perioadă de un an – către Uniunea Europeană fără taxe vamale.

Lista de măsuri pe care trebuie să le întreprindă R. Moldova după ce a obţinut statutul de ţară candidată.

Cu siguranţă prin statutul de ţară candidată, Moldova îşi asumă o listă de măsuri pe care trebuie să le întreprindă ţara noastră după ce a obţinut acest statut printre cele mai importante fiind :

1. Finalizarea reformei cuprinzătoare a sistemului de justiţie lansată recent în toate instituţiile din lanţurile de justiţie şi de urmărire penală, pentru a le asigura independenţă, integritate, eficienţă, responsabilitate şi transparenţă, inclusiv prin utilizarea eficientă a verificării activelor şi supraveghere democratică eficientă.

2. Remedierea deficienţelor identificate de OSCE/ODIHR şi Consiliul Europei/Comisia de la Veneţia.

3. Îndeplinirea angajamentelor de a lupta împotriva corupţiei la toate nivelurile, luând măsuri decisive pentru investigaţii proactive şi eficiente şi un istoric credibil de urmăriri penale şi condamnări.

4. Implementarea angajamentului de „dezoligarhizare", prin eliminarea influenţei intereselor în viaţa economică, politică şi publică.

5. Consolidarea luptei împotriva crimei organizate, pe baza evaluărilor detaliate ale ameninţărilor, cooperarea sporită cu partenerii regionali, UE şi internaţionali şi o mai bună coordonare a organelor de drept; în special, să pună în aplicare un pachet legislativ privind recuperarea activelor şi un cadru cuprinzător pentru lupta împotriva criminalităţii financiare şi spălarea banilor.

6. Creşterea capacităţii de a realiza reforme şi de a oferi servicii publice de calitate, inclusiv prin intensificarea implementării reformei administraţiei publice, evaluarea şi actualizarea strategiei de reformă a administraţiei publice.

7. Finalizarea reformei managementului financiar public, inclusiv îmbunătăţirea achiziţiilor publice la toate nivelurile guvernamentale.

8. Sprorirea implicarării societăţii civile în procesele de luare a deciziilor la toate nivelurile.

9. Consolidarea protecţiei drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile şi să-şi susţină angajamentele de a spori egalitatea de gen şi de a lupta împotriva violenţei împotriva femeilor (Ziarul de gardă).

În acelaşi context după ce a obţinut statutul de ţară candidată la UE, R. Moldova trebuie să parcurgă o serie de paşi importanţi în procesul de aderare la Uniune aceştia fiind :

- Negocierile de aderare sunt deschise după acordul acordul tuturor celor 27 de membri ai Consiliului UE ;
- În timpul negocierilor, ţara va implementa legislaţia şi standardele UE în toate cele 35 de capitole de negociere;
- După ce negocierile cu toate cele 27 de guverne ale UE sunt încheiate, Comisia emite o Opinie privind gradul de pregătire să devenim membri ;
- În baza Opiniei, statele membre decid unanim să încheie negocierile. Parlamentul European oferă acordul său;
- Toate statele membre şi ţara candidat semnează şi ratifică Tratatul de Aderare. Ţara devine membru al UE (MAEIE, 2022).

Fig.1: Paşii pe care trebuie să-i întreprindă R. Moldova pentru a adera la UE

Sursa: MAEIE , MAEIE explică aderarea la UE, acccesat în data de 15 octombrie, 2022, https://mfa.gov.md/ro/content/maeiexplica-aderarea-la-ue

Moldova între provocări şi oportunităţi

Statutul de ţară candidată la UE este un pas important, care plasează Moldova pe calea aderării la UE doar dacă reuşeşte să se reformeze şi să se transforme cu succes pentru a respecta standardele UE. Vorbind despre Moldova, liderul European Ursula von der Leyena a pus accentul în special pe reforme în domenii precum statul de drept, justiţia, lupta împotriva corupţiei şi drepturile fundamentale (TRT, 2022).

Marea provocare ţin de procesul de implementare şi realizare a reformelor luînd în consideraţie că Moldova poate pierde statutul de ţară candidată, dacă nu îndeplineşte condiţiile cerute de UE. În acest sens urmînd a fi permanent monitorizată de UE iar un prim raport împreună cu o evaluare detaliată a ţării, până la sfârşitul anului 2022 urma a fi furnizat. Este un prim exerciţiu de cooperare instituţională în vederea implimentării legislaţiei şi standartelor UE. O altă provocare ţine de poziţia ostilă a Rusiei care continuă să işi orchestreaze acţiunile de politică externă utilizînd în acelaşi timp acţiuni de *hard power* prin intensificarea acţiuniilor militare în Ucraina dar şi *soft power* prin menţinerea influienţei în zonă făcînd uz de mijlocale de propagandă şi fake news prin regimurile separatiste din zonele controlate. În acest fel asigurîndu-şi un spaţiu de manevră cooercitivă asupra guvernelor din zona est europeană cum este şi în cazul Republicii Moldova.

Oricât ar suna de paradoxal pe lingă provocările menţionate mai sus războiul ruso-ucrainean oferă în acelaş timp şi perspective pozitive unice ca aspect geopolitic şi economic. Primul aspect ţine de contextul geopolitic favorabil prin reglementarea

conflictului transnistrean, care după mai mult de 30 de ani reapare pe agenda de soluționare și reintregire a teritoriului Republicii Moldova. Astăzi existînd toate premizele ca Ucraina să câștige acest război iar în scop de securizare a frontierei de vest ar ajuta indirect Republica Moldova să își reîntrăgească teritoriul înlaturînd prezența armatei a 14-a în regiune.

Un al doilea aspect ține de modelul unic de cooperare la nivelul UE lansat în premieră de către Emmanuel Macron ,care prevedea crearea unei comunități politice europene, și care în opinia lui ar permite Republicii Moldova să-și „accelereze" aderarea la UE (digi24.ro 2023). Acest proiect urmînd a fi o organizație europeană nouă care să apropie aderarea și alte state care împărtășesc valorile democratice și care să asigure structurarea mai puternică a relațiilor economice în special aspectul energetic și de investiții .

Rezultate și priorități în contextul Integrării Europene

Angajamentul foarte puternic al autorităților moldovenești de –a merge în UE deja demonstrează rezultate semnificative. Progresul Moldovei către deschiderea negocierilor de aderare la UE, la un an de la obținerea statutului de candidat la UE este că din cele 9 măsuri impuse de Consiliul European vedem că Republica Moldova a finalizat deja 3 dintre aceștia. (*Declarațiile de presă ale comisarului pentru Vecinătate și extindere , Olivér Várhelyi, 22 iunie , 2023*) (Comisia Euripeană, 2023).

În primul rând, prin abordarea deficiențelor identificate de OSCE/ODIHR și de Comisia de la Veneția privind reforma justiției și reformele Curții electorale, acesta a fost punctul 2, prin sporirea implicării societății civile în procesele decizionale, care a fost punctul 8 și prin consolidarea protecției drepturilor omului, în special a grupurilor vulnerabile și a consolidării egalității de gen și a combaterii violenței împotriva femeilor, acesta a fost punctul 9, deci acestea sunt finalizate (digi24.ro, 2022).

Acestea au înregistrat progrese bune în alte trei domenii, și anume reforma justiției, dezoligarhizarea și reformele de gestionare a finanțelor publice.Acestea au înregistrat progrese bune în alte trei domenii, și anume reforma justiției, dezoligarhizarea și reformele de gestionare a finanțelor publice.

În domeniul reformelor Justiției, are loc o reformă cuprinzătoare a sistemului judiciar, cu modificări legislative deja adoptate în urma recomandărilor Comisiei de la Veneția și pentru a putea aborda pe deplin acest pas, desigur, Moldova mai are de lucru, pentru a alinia proiectul de lege privind "verificarea" cu recomandările Comisiei de la Veneția, pentru a numi un procuror general într-o procedură transparentă și bazată pe merite, pentru a ocupa posturile vacante rămase în Consiliul Superior al Magistraturii și pentru a asigura funcționarea Curții Supreme de Justiție.

În ceea ce privește dezoligarhizarea, Republica Moldova a adoptat o abordare sistemică, în urma recomandărilor Comisiei de la Veneția. Pentru a aborda pe deplin acest pas, Moldova trebuie să abordeze toate recomandările Comisiei de la Veneția, să

consolideze politica în domeniul concurenţei, inclusiv capacitatea Consiliului Concurenţei şi să demonstreze în continuare eficacitatea Consiliului Audiovizualului. În ceea ce priveşte reformele managementului finanţelor publice, Republica Moldova trebuie să implementeze politica privind proprietatea de stat şi să adopte legile privind parteneriatul public privat şi administrarea proprietăţii publice

În cele din urmă, cea mai mare parte a activităţii trebuie să se concentreze asupra combaterii corupţiei în prezent, asupra luptei împotriva criminalităţii organizate, inclusiv a recuperării activelor şi a combaterii criminalităţii financiare şi a spălării banilor, precum şi asupra reformelor administraţiei publice, unde acestea au înregistrat unele progrese.În ceea ce priveşte combaterea corupţiei, Republica Moldova trebuie să asigure acţiuni eficiente ale Procuraturii Anticorupţie şi ale Centrului Naţional Anticorupţie şi să îmbunătăţească în continuare calitatea investigaţiilor şi eficienţa urmăririi penale care duce la condamnări.

Cu privire la combaterea crimei organizate: Republica Moldova trebuie să adopte legislaţia secundară pentru Legea cu privire la prevenirea şi Combaterea Spălării Banilor şi finanţării terorismului şi să adopte modificări legislative pentru implementarea mecanismului confiscărilor civile.

Şi, în sfârşit, în ceea ce priveşte reforma administraţiei publice, Republica Moldova trebuie să finalizeze revizuirea funcţională a ministerelor şi să continue reformarea sistemului de salarizare şi a funcţiei publice bazate pe merite.

Concluzii

Astăzi, prin depunerea cererii de aderare a Republicii Moldova la UE, cetăţenii şi-au făcut alegerea în baza aspiraţiilor europene ale majorităţii. O Moldovă Europeană va aduce mai multă stabilitate în Europa de Est, va dezvolta comerţul şi va extinde prosperitatea regiunii (*atractivă şi pentru Transnistria în vederea soluţionării conflictului transnistrian*).

Astăzi, Moldova trebuie să fie pregătită pentru această oportunitate, învăţând din experienţa pozitivă a integrării rapide a ţărilor Baltice, dar şi din greşelile ţărilor balcanice care urmează această cale de mai bine de 10 ani. Guvernul Republicii Moldova este pus în situatia lipsei experienţei legate de cadrul normativ European să solicite sprijin la nivel European în acest sens. România ar putea fi prima opţiune prin care Moldova poate beneficia de cadre bine pregătite şi de setul de acte legislative în limba română structurate conform legislaţiei europene.

În acelaş timp Moldova prin prisma liderului Maia Sandu, Moldova este percepută drept viitoare membră a Uniunii Europene , capitalul politic european enorm de care se bucură Moldova ne dau speranţe că va fi capitalizată prin deschiderea negocierilor de aderare la UE în decembrie 2023.

BIBLIOGRAFIE

Consiliul European, Relaţiile UE cu Republica Moldova, https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/moldova/

Consiliul European, Summitul Parteneriatului Estic, 15 decembrie 2021, https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/international-summit/2021/12/15/

European Commision , Press remarks by Neighbourhood and Enlargement Commissioner Olivér Várhelyi, following the informal General Affairs Council , Statement ,22 June 2023 , https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3460

MAEIE , MAEIExplică aderarea la UE, acccesat în data de 15 octombrie, 2022, https://mfa.gov.md/ro/content/maeiexplica-aderarea-la-ue

Maia Sandu salută iniţiativa lui Emmanuel Macron de creare a unei „comunităţi politice europene", acccesat în data de 24 octombrie, 2022, https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/maia-sandu-saluta-initiativa-lui-emmanuel-macron-de-creare-a-unei-comunitati-politice-europene-1945821

Robert Lupiţu,R.Moldova a completat chestionarul de aderare la UE, iar Maia Sandu va conduce Comisia pentru integrare europeană a ţării: Aderarea este lumina de la capătul tunelului de care avem nevoie cu toţii, , https://www.caleaeuropeana.ro/r-moldova-a-completat-chestionarul-de-aderare-la-ue-iar-maia-sandu-va-conduce-comisia-pentru-integrare-europeana-a-tarii-aderarea-este-lumina-de-la-capatul-tunelului-de-care-avem-nevoie-cu-totii/

TRT, Von der Leyen privind acordarea statutului de candidat Ucrainei şi Moldovei, https://www.trt.net.tr/romana/lume/2022/06/17/mesajul-lui-zelenski-1844883

What's up EU, Andreea FLOREA, În lumina reflectoarelor — Statutul de ţară candidată la UE a fost acordat Moldovei şi Ucrainei , https://whatsupeurom.substack.com/p/whats-up-eu-statutul-de-candidat

Ziarul de Gardă, Ce reprezintă statutul de ţară candidată la aderarea la UE? Beneficiile acestuia şi paşii următori pe care trebuie să-i întreprindă R. Moldova, , https://www.zdg.md/importante/ce-reprezinta-statutul-de-tara-candidata-la-aderarea-la-ue-beneficiile-acestuia-si-pasii-urmatori-pe-care-trebuie-sa-i-intreprinda-r-moldova/